

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna številka 1-50 Din. Članstvo „Pov. UJU—Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petit vrste. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Resni časi.

Dobro gospodarstvo je temelj lepše bodočnosti.

Dosedaj smo posvečali premalo pažnje gospodarskim vprašanjem, bodisi v stanovski organizaciji, bodisi pri naših stanovskih gospodarskih podjetjih ali pri občinah javnih gospodarskih vprašanjih.

In vendar je gospodarsko vprašanje temelj in predpogoj dobrim socialnim razmeram, je temelj vsem političnim in nacionalnim vprašanjem.

Dolgovni rušijo in onemogočajo vsak razmah in napredek, pa naj si bo to pri organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih, v narodu ali državi.

Časi, ko so se lahko dobili finančni viri, so minili; denar dobiva večjo vrednost, s tem pa nastopajo krize, gospodarske in z njimi v zvezi socialne.

Politična in nacionalna vprašanja stopajo v ozadje, v ospredju pa se pojavljajo gospodarski in socialni problemi.

Ta kriza je obča. Pred to krizo stoji tudi učiteljstvo celo na treh frontah in to v organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih in kot državno uradništvo pred državo, ki ogroža eksistenčno prava in eksistenčni minimum državnega uradništva.

Časi, da prebijemo kolikor čimogoče ugodno to krizo, so zelo resni.

Grehi iz preteklosti groze potisniti socialni razvoj našega stanu nazaj, onemogočajo mu časi in zahtevam primeren razvoj. Maščuje se premala rigoroznost ter premalo širše sodelovanje in udejstvovanje široke javne kontrole pri naših stanovskih gospodarskih vprašanjih. Maščuje se do neke mere prevelik gospodarski absolutizem.

Politični in socialni boji — često umetno uprizorjeni — so nam izčrpavali naše sile in moči, gospodarska vprašanja so pa zastajala in z njimi so se pričeli pojavljati resni socialni problemi, ki groze sedaj posamezniku, stanovom, narodu in državi.

Slep strankarstvo in medsebojne strankarske strasti so onemogočale vsako resno skupno gospodarsko delo; partizanstvo je razdvajalo gospodarske kroge, stanove in državljane; umetno povzročena in gojena nacionalna sporna vprašanja so služila politiki za razdvajanje državljanov, da so tekmovali med seboj za čim večjo državotvornostjo — v istini so pa isto ubijali, ker so se državljani klali med seboj ter zanemarjali reševanje gospodarskih in socialnih vprašanj.

Kamor pogledamo, vidimo gospodarsko krizo, v organizaciji, pri stanovskih gospodarskih podjetjih in pri državi, ki ogroža naše socialno življenje in nam donša resne čase.

Posledice slabega državnega gospodarskega položaja se kažejo tudi napram državnemu uradništvu. Vlada pripravlja s finančnim zakonom za leto 1927/28, sledeči afronti proti državnemu uradništvu:

Pooblastilo k členu 180. finančnega zakona se glasi:

LISTEK.

Kriza naše srednje šole.

(Spisal J. Wester, založilo in izdalo »Društvo prijateljev humanistične gimnazije« v Ljubljani 1927).

Srednješkolski inšpektor g. Wester rad potuje in hribolazi, a ne sam. Spremlja ga povsod srednješkolsko vprašanje in tako nam razkriva v popotnem zapisniku razvoj današnje srednje šole že v drugi brošuri. Razdelil jo je na štiri poglavja: I. Dosedanje reforme. II. Zakonski načrt. Klasični in moderni jeziki. III. Učni načrti. IV. Prosvetna uprava in še drugo. Zaključil pa jo je z epilogo nekako: Roma locuta, storil sem svojo dolžnost, storite jo i vi ostali in glejte, da naša nepopolna srednja šola postane v bodoče čim popolnejša!

Bistvo dosedanje reforme je odprava latinščine in nemščine iz učnega načrta nižje gimnazije; manj važna se zdi gosp. Westru odprava stare zgodovine iz II. razreda, kakor tudi uvedba enega novega, modernega jezika, francoščine, počeniš z drugim razredom, naposled tudi petja v I. in II. razred, in nič važno mu ni razširjenje matematičnega pouka, ker tega niti ne omenja. Strinjam se z inšpektorjem, da je ta prememba v živo zadela našo srednjo šolo ne glede na to, kako se je izvršila, a ne strinjam se, da bi nam reforma ne bila prinesla ničesar dobrega.

Eno je namreč sigurno, da je bila reforma glede jezika skrajno potrebna. Učenci, šolniki in lajki so skoroda brez izjeme tožili, da je naša srednja šola z jeziki

Ministrski svet se pooblašča, da v sporazumu s finančnim odborom Narodne skupščine potom uredbe v smislu člena 94. ustave

izpremeni in dopolni odredbe zakona o činovnikih in ostalih civilnih državnih uslužbencih,

da izpremeni zakon o državnem obračunem osobju in zakon o ustrojstvu vojske in mornarice,

kakor tudi uredbo o razvrstitvi in razporedbi činovnikov in ostalih civilnih državnih uslužbencev in državnega saobračajnega osobja.

Izpremembe in dopolnitve naj bodo v sledečih mejah:

1. Prejemki državnih činovnikov in uslužbencev naj se regulirajo na temelju današnje razdelitve tako, da se izločijo vse napake in nedostatki, ki so se pokazali pri izvajanju tega zakona, ne da se pri tem prekoračijo proračunsko odobreni krediti za te izdatke.

2. Odredbe o pokojninah naj se izpremenijo in izpopolnijo tako, da se na eni strani ugodijo stvarnim potrebam države, na drugi strani pa podpre one činovnike in uslužbence, ki so postali v državni službi nesposobni za nadaljno delo in zaslužek. V to svrhu je treba izpremeniti in dopolniti odredbe, ki govore o pogojih za dosegajočine in o pogojih, pod katerimi more biti činovnik penzioniran ter o dobi, ki bo služila za podlago določevanja pokojnine. (S posebno novo uredbo bo priznana popolna pokojnina šele po 35 službenih letih). Te izpremembe in dopolnitve se ne morejo nanašati na one činovnike, ki so bili upokojeni pred uveljavitvijo tega zakona.

3. Da se disciplinirani postopek lahko izpremeni in dopolni na ta način, da se pristojnost prenese na posebna disciplinarna sodišča v poedinih resortih.

Nov člen 180. I. se glasi: Tekom proračunskega leta 1927/28. se ukinja sprejemanje novih činovnikov in uslužbencev civilnega reda v državno službo. Izjemoma se lahko povrnejo v službo upokojeni činovniki ter se smejo sprejeti novi na podlagi pismene obrazložitve resortnega ministra ministru financ, da je potreba izredna in neodločljiva.

Vlada se pooblašča, da potom uredbe prevede kronske upokojence v dinarske prejemke. Z uredbo sme nadalje urediti vprašanje kongruentnih prejemkov župnikov.

Člen 180. se glasi: Upokojencem, ki so bili upokojeni pred dopolnitvijo 15. let efektivne službe, razen ako so bili upokojeni radi bolezni, se odvzemajo od dne uveljavnosti tega zakona osebne in rodbinske doklade.

Ze dejstvo, da se hoče z navadno uredbo izpremeniti zakone, govori za se dovolj. Izvzemši določb o upokojencih pa pomenijo vsi predvideni koraki sigurno poslabšanje in ne izboljšanje položaja državnega uradništva. Na račun zavožene gospodarske politike hoče država hraniti pri uradništvu.

preveč natrpana; štiri do pet. Nikakor ne morem pritrditi, da je naša mladina povprečno za jezike nad vse nadarjena in vsled tega se jih z lahkoto uči. Ni vse za vse, tudi tu vseznatost ne izobrazuje. Če navadem za uspeh v II. tromesečju le en primer, se je francoščina izkazala na enem zavodu za najtežji predmet, težji kot matematika! Torej če se je v učni načrt postavil namesto dveh jezikov samo eden, moramo v interesu mladine to le pozdraviti zaradi prevelike jezikovne preobremenitve kakor tudi v interesu zdrave šole, da ne kaže prevelikega jezikovnega obeležja.

Pri tej priliki se ne morem izogniti stranpoti, da bi nezavrnjen mnenja nekem našem dnevniku: »S smotreno izbiro snovi bi se gotovo tudi v realnih predmetih dosegla štednja na času in energiji, kar je neobhodno potrebno za študij tujih jezikov itd.« Tega bi gotovo sam inšpektor W. ne odobral. Ze pred okroglo 80 leti so ustanovitelji naših gimnazij slovesno zapisali: »Matematika in prirodoslovje se ne moreta več ignorirati; tudi ne moreta dopustiti, da bi njihova življenska sila postala le prazna senca katerekoli druge, od njih bistveno različne discipline.« Kako bi šele dandanes govorili ti ustanovitelji ob pogledu na sijajni razvoj realnih znanosti!

Tudi ti ustanovitelji niso pozabili naglasiti, da celo v humanistični gimnaziji ni v urniku težiče v klasični literaturi, tudi ne v zvezi z domačo literaturo, ampak v medsebojnosti vseh predmetov, v pravi sintezi jezikovno-zgodovinske skupine predmetov z matematično-prirodoslovno, ker taka sinteza izhaja iz pojma splošne višje izobrazbe, katera je cilj srednji šoli. Kdor le preveč

Resni časi nastopajo, kakor splošno, posebno za naš stan. Ti časi pa zahtevajo strnjene vrste in resnih delavcev. Doba, ki nastopa je predvsem gospodarska, kajti le dobro gospodarstvo nas lahko reši iz socialne krize v kateri se nahajamo. Politični in nacionalni problemi morajo stopiti v ozadje.

Ako bo znal naš stan sanirati gospodarske razmere in premostiti gospodarsko

krizo, mu bo dan temelj za razmah, drugače se bodo pa maščevali nad njim gospodarski grehi iz preteklosti, ki ga bodo ubili za dolgo dobo tudi socialno in stanovsko.

Bližnja bodočnost nam bo pokazala, ako je učiteljstvo zrelo in sposobno tudi glede gospodarstva prelomiti s preteklostjo in je zmogočno stanovsko gospodarstvo postaviti na zdrava tla.

Seja glavnega odbora UJU v Beogradu.

Nova pravila UJU. — Razprave za skupščino UJU v Skoplju. — Debata o vstopu vsega hrvatskega učiteljstva v UJU.

Po sklepu Izvršnega odbora UJU z dne 26. februarja t. l. se je vršila 12. in 13. marca 1927 seja Glavnega odbora naše organizacije v Beogradu.

V prijaznem Učit. domu so se zbrali polnoštevilno člani Izvršnega odbora in zastopniki iz petih poverjeništev, da se posvetujejo o važnih notranjih zadevah Udruženja in potrdijo razne sklepe in predloge, ki jih je za sejo pripravil Izvršni odbor.

Slovenska delegacija.

Naše poverjeništvo so zastopali: poverjenik Andrej Skulj, strokovni tajnik Josip Kobal, urednik Ivan Dimnik in člana Anton Hren in Josip Lapajna.

Predsednikovo poročilo.

Kmalu po 8. uri otvori predsednik Udruženja Vlada K. Petrović sejo in pozdravi navzoče člane iz vseh pokrajin širne domovine. V kratkih, jedrnatih besedah poda poročilo o delovanju Izvršnega odbora. Omenja proglaš, ki je bil povsod simpatično sprejet, sestanke poverjenikov, abstinenco nekaterih učiteljev, ki nočejo sodelovati v Udruženju le iz osebnih in partijskih razlogov. Izraža nado, da mora vse učiteljstvo v kratkem izprevideti sedanjo pravo smer Udruženja, ki naj štiti vsa naša prava vedno in povsod. Ako bomo solidarni in bomo stali strogo na nepolitičnem stališču, morajo prenehati vsa preganjanja in pridobili si bomo v kratkem vse one pravice, ki nam pritičejo.

Načrt šolskega zakona.

Nadalje navaja načrt zakona o narodnih šolah. O njem je referiral Izvršnemu odboru dr. Čajkovač. Posebna komisija v ministru, v kateri so bili tudi zastopniki naše organizacije, ga je predelala, minister prosvete pa ga je izročil kot predlog zakona narodni skupščini.

Učni načrti.

Sedanji učni načrti ne odgovarjajo niti šoli, niti učiteljstvu. Potrebno je, da deluje pri njihovi sestavi vse učiteljstvo. Posebna komisija bo dovršila nove učne načrte do meseca avgusta 1927.

Pravila UJU.

Izvršni odbor je izdelal za Udruženje nova pravila, ki so sestavljena tako, da nu-

dijo vsakemu jugoslovenskemu učitelju možnost in priliko, da se lahko včlani. Pravila morajo dati kolorit in dušo vsemu učiteljstvu.

Dečji dom.

Potreben je tudi Dečji dom, kjer naj dobi zavetje ono učiteljstvo, ki dojde v prestolico. Sprejema naj pod svoj krov pa tudi deco iz vseh pokrajin, ki obišče Beograd. Mestna občina je že odstopila brezplačno primerno stavbišče. Izvršni odbor ima že čez 300.000 Din gotovine.

Poslovanje Izvršnega odbora.

Poslovanje Izvršnega odbora je bilo intenzivno. Vršil je svojo dolžnost po svoji najboljši vesti. Slišal bi rad nasvete članov Glavnega odbora, pa tudi kritiko o posebnih, ki jih je morda napravil. Blagajna in listi so aktivni, materialna stran dobra in ugodna.

Po teh podatkih otvori sejo proseč, da bi bili govorniki v svojih izvajanjih kratki in stvarni, ker je dnevni red obširen in vrlo važen.

Nova pravila UJU.

Nato so se predvsem pretresala nova pravila UJU, ki jih je sestavil Izvršni odbor na osnovi referata državne skupščine in na osnovi načel, ki jih je doposlalo sarajevsko poverjeništvo. Tu omenja pohvalno ljubljansko poverjeništvo, ki je edino poslalo podrobno izdelana pravila: V odbor za pravila so bili izvoljeni tovariši: Dimnik in Skulj, M. Popović in Toma Kostić, Lazarević in Sušević, Novak in Kutlača, Milošević in Tunkl. Predsedoval mu je tajnik Izvršnega odbora Miljević.

Iz poročila tega odbora je razvidno, da pravilni glavni odbor v tej obliki ne more predložiti glavni skupščini. Priporoča, da jih ponovno pregleda poseben odsek. Po dolgotrajni in stvarni debati sklene Glavni odbor predlagati skupščini obvezno članarino, ki ne sme presegati letnih 120 Din. Zato bo prejemal vsak član UJU brezplačno »Narodno Prosveto« in »Učitelja«. Članarino bo določala skupščina s proračunom.

Ker pa imajo pravila mnogo točk, ki jih je treba še natančno proučiti, se prepusti dokončna redakcija seji odbora vseh poverjenikov, ki se bo vršila v Zagrebu. Do te seje naj predelajo vsa poverjeništva načrt pravil do podrobnosti. Tako prirejena šola le pridobila, če bi imela glede jezikov bolj prožen značaj, če bi upoštevala prostovoljno izbiro jezikov. S tem bi tudi starši dobili nekoliko več vpliva na vzgojo svoje mladine. Sicer pa sem že leta 1925. zapisal: »Če se bo pokazala trdna volja staršev, da se njihova deca uč nemščine, se bo gotovo nemški jezik kot neobvezen predmet v nižjih razredih zopet uveljavil v doglednem času. Letos so te besede postale meso in kri in najbrž bo ta prememba postala stalna.

Kar zadeva pa Westrovega učnega načrta samega, ga zadene prav ista napaka, na kateri smo dosedaj trpeli: preveliko jezikovno obeležje. Ne glede na to, da hoče Wester imeti tri samostojne tipe srednjih šol: 1. gimnazije namreč humanistične, 2. liceje sedanje realne gimnazije in 3. realke ter se torej upira poenotenju srednje šole, nam kaže razmerje ur jezikovno-historične skupine ter matematično prirodoslovne sledeče: na humanistični gimnaziji odmerja skoroda trikrat toliko časa prvi skupini kakor drugi. Na realnih gimnazijah ali licejih pa dvakrat pretehtajo ure prve skupine drugo in celo na realkah je 53% ur odmerjenih prvi skupini. Številna nam dovolj jasno pričajo, da se ne moremo iznebiti te bistvene napake vseh dosedanjih načrtov. V druge posameznosti brošure se tu ne morem spuščati, pač me je tu in tam neprijetno dirnilo, če citam n. pr.: »tu odkriti priznavalci svojega kulturnega prepričanja, tam anonimni zagovorniki problematične reforme, klanjajoči se geslu modernosti ali celo rezimskemu vplivu« ter ugotavljam, da vse kar napišem, podpišem.

Dr. Simon Dolar.

pravila naj se objavijo in po redakciji predložijo glavni skupščini v definitivno odobrenje.

Teme za glavno skupščino.

O temah, ki naj bi prišle na dnevni red glavne skupščine, je poročal tov. Mih. Stanojevič. Po njegovem poročilu je določil poseben odsek, sestojec iz tovarišev: Dimitrijeviča, Kobala, V. Petkoviča, Stanojeviča, Sučevića, Tunkla in Vavrove sledeče referate za glavno skupščino:

1. Program naše organizacije v bodočnosti:

- Razvijanje stanovske zavesti.
- Ustanavljanje učit. domov po oblastih v zvezi z drugimi ustanovami.
- Dvig socialnega, moralnega in intelektualnega nivoja pri učiteljskih društvih.

2. Ali odgovarja naša šola potrebam sedanosti s posebnim ozirom na nacionalno življenje.

3. Kako izboljšati prosvetne prilike v obče, posebno one v Južni Srbiji.

Referati naj se prečitajo na plenarni seji. Debata naj se vrši le v izvoljenem odseku, ki stavi potrebne resolucije. Za sestavo referatov se razpiše natečaj.

Odnosaji Udruga protiv drugim učiteljskim organizacijam.

Predsednik V. K. Petrovič navaja, da obstoje poleg našega Udruga v državi še druga učiteljska društva, ki jih mora nazvati le separatistična. V Sloveniji obstoji društvo »Edinstvo«, ki ima le političen in polemichen značaj. Ker to ni stanovsko društvo, zato o njem ne govori.

Tudi na Hrvatskem obstoja poleg Udruga še Savez hrvatskih učiteljskih društev. Njegov predsednik izgovarja se stanek z našim Udrugem. Omenja simpatično pisanje »Hrvatskega učitelja« in pismo podpredsednika Nemeta, ki je za sporazum vsega učiteljsstva na Hrvatskem in v državi sploh.

Položaj med hrvatskim učiteljskim sta popisala tovariša Tunkl in Milojevič. Natančno sliko o zgodovinskem razvoju pa je podal poverjenik prof. Škavčević. Iz njegovega poročila je razvidno, da je na Hrvatskem in v Slavoniji 46 okrajnih učiteljskih društev, od katerih je 31 v Udrugem, 15 pa v Savezu.

Jelisava Vavra govori o ideološkem momentu Udruga. Mnenja je, da mora politika delovati roko v roki s kulturo. Izjavila se je odločno za strogo stanovsko politiko.

Poverjenik beograjskega poverjenstva M. Popović pozdravlja odločni korak Slomškove zveze. Ko je zagnal za njeno likvidacijo, je bil jako vesel. Užalostil pa ga je izstop nekaterih učiteljev v Sloveniji, ki so bili prej pristaši Udruga. Mnenja je, da je treba najti platformo v Sloveniji in na Hrvatskem, da se vrne izstopivše učiteljsstvo v organizacijo v svrhu skupnega delovanja.

Poverjenik Škulj opiše v kratkih, markantnih stavkih delovanje bivše Zaveze pred vojno in vzroke ustanovitve Slomškove zveze. To stanje se je takoj po vojni izboljšalo, nato pa zopet poslabšalo. Razni režimi so preganjali učiteljsstvo. To je rodilo znano deklaracijo, ki se izrekla za edinstveno, strogo stanovsko organizacijo. Zanj se je izreklo 28 od 32 okrajnih učiteljskih društev. Govori o narodnem in državnem edinstvu, za katero deluje vse učiteljsstvo brez izjeme.

V istem smislu govore še tovariši Hren in Lapajne, Mitrovič, Lazarevič in Kostić, ki se izjavljajo vsi za strogo stanovsko in edinstveno organizacijo.

Naposled je stavil tov. Milojevič iz Zagreba resolucijo, ki povdarja vsestransko pripravljenost za udeležitev enotne stanovske organizacije vsega učiteljsstva v državi in izvedbo popolnega stanovskega edinstva. Resolucijo glej v 32. številki »Učiteljskega Tovarisa«!

V svrhu razgovorov delegira Glavni odbor predsednika V. K. Petroviča in Tih. Kostića, Josipa Škavčevića in Jovo Milojeviča.

Odnosaji Udruga napram Savezu drž. nameščencev.

O teh je obirno govoril predsednik tov. V. K. Petrovič. UJU ni zastopano v tem Savezu. Tudi ni plačalo istemu kakih prispevkov. V sled tega ni mogel biti pozvan predsednik na seje tega Saveza, čigar upravo voli njihova skupščina in v kateri se nahajata tudi dva člana beograjskega poverjenstva. Prečita dopis Saveza z dne 17. februarja t. l., št. 81 in pravi, da bo izročil akt sodišču.

K predmetu sta govorila še tovariša Dimnik in Kačić. Odločitev o pristopu k Savezu se prepušča glavni skupščini.

Pravila beograjskega poverjenstva.

Poverjenstvo UJU v Beogradu je sestavilo nova pravila, ki jih je poslalo izvršnemu odboru v odobrenje. Ker so protivna pravilom centralne organizacije UJU,

jih je Izvršni odbor zavrnil. Na zahtevo poverjenstva v Beogradu mora o njih razpravljati Glavni odbor.

K predmetu so govorili poverjenik Popović in strokovni tajnik Toma Kostić, dalje tovariši Smiljanič, Milojevič, Dimnik, Vuksanović, Kutlača in Tihomir Kostić kot referent.

Po tej dolgotrajni debati je večina pravila odobrila z nekaterimi izpremembami. Slovenska delegacija je glasovala proti, ker nasprotujejo centralnim pravilom in je potrebno, da imajo poverjenstva več svobode.

Volitev urednika »Narodne Prosvete«.

Predsednik Vlada Petrovič proglasi tajno sejo, na kateri se je razmotrilo vprašanje urednika »Narodne Prosvete«. Sklenilo se je, da ostane do konca šolskega leta urednik Staniša Stanišić. Z začetkom novega šolskega leta 1927./28. pa naj prevzame urejevanje »Prosvete« nov urednik, za katerega naj se razpiše natečaj.

Samostojni predlogi in nasveti.

Važna in interesantna je bila zadnja točka dnevnega reda, t. j. samostojni predlogi in nasveti. Naj navedemo nekaj najvažnejših.

1. Blagajniku se dovoli 12.000 Din prekoračenega proračuna.

2. Beograjskemu poverjenstvu se votira kot lastniku Učit. doma primeren znesek za razna popravila v domu.

3. Sprejeta sta bila predloga, da se potom amandmanov k finančnemu zakonu za leto 1927./28. ukine oni člen finančnega zakona, ki razveljavlja disciplinske določbe uradniškega zakona glede učiteljsva in da se vnese v finančni zakon določba glede interpretacije člena 39. čin. zakona v tem smislu, da država ne bo odtrgavala vrednosti od naturalnih stanovanj, ki jih dajejo občine učiteljsvu.

4. V projekt šolskega zakona naj se vnese izvršilni predpis, da se more izrečena kazen glede šolskih zamud tudi izterjati. V to svrhu naj se izpremeni člen 69.

5. Sreski in oblastni šolski nadzorniki naj bodo iz vrst osnovnoškolskega učiteljsva. Ako je bil kdo 5 let nadzornik in stopi s tem činom v pokoj, naj prejema poleg predpisane penzije tudi nadzorniško nagrado.

Členu 123. projekta šolskega zakona naj se doda nov odstavek glede ocene. Glas si naj se: Ako je učna oseba eno ali celo 2 leti slabo ocenjena, se ji ta doba ne računa niti v napredovanje, niti v penzijo.

7. Sprejet je bil predlog tov. Mitroviča iz Hercegovine glede premeščanja učiteljsva, ki naj se vrši le na prošnjo in v skrajni potrebi, nikakor pa ne po posredovanju partije, po protekciji in ako ni kredita, ker ubija tako premeščanje učiteljsvu voljo in delo. Premeščanja naj se vrše le v velikih počitnicah.

8. Izvršni odbor naj deluje na mero-dajnem mestu na to, da bodo nameščeni le taki učitelji, ki imajo predpisano kvalifikacijo, kar se nanaša zlasti na Južno Srbijo.

9. Vsi kronski upokojenci naj se prevedejo na dinarsko plačo.

10. Zeni pok. Veljka Čubrilovića, ki prejema zase in enega otroka 52 Din mesečne pokojnine, nakaže beograjsko poverjenstvo primerno podporo iz svojega fonda.

11. Uvede naj se ponovno penzijski fond, da ne bodo upokojenci odvisni od vladne milosti glede izplačevanja pokojnin.

12. Z državnimi uradniki poročene učiteljice naj prejemale polne draginjske doklade.

13. Prouče naj se šolske prilike v Bosni in Hercegovini in izdajo potrebni učbeniki.

14. Učiteljski konvikt v Zagrebu, ki je v njem nastanjen oddelek (gozdarske) fakultete, naj se vrne svojemu namenu in izplača dovoljenih 100.000 Din za učiteljski podporni sklad.

Predsednik Vlada K. Petrovič obljubi, da se hoče Izvršni odbor zavzeti na mero-dajnih mestih za izvršitev stavljenih nasvetov in predlogov, se zahvali vsem članom za sodelovanje in zaključil dvodnevno sejo.

Poset pri ministru prosvete.

V nedeljo 13. marca popoldne so posetili vsi člani Glavnega odbora prosvetnega ministra g. Veljo Vukičevića. O posetu poročamo na drugem mestu.

Skupni sestanek.

Zvečer se je vršila v hotelu »Slavija« skupna večerja, ki so se je udeležili vsi člani Glavnega odbora. Predsednik je povabil k mizi tudi pomočnika ministra prosvete g. Obradovića, ki je bil slučajno v dvorani navzoč.

Odhod.

Prekmalu je potekel v prijaznem in tovariškem razgovoru čas. Posloviti smo se morali. Odpeljali smo se v svojo ožjo domovino z zavestjo, da smo storili mnogo dobrega in koristnega v dobrobit svoje organizacije.

Josip Kobal.

potrebo, da se popravijo krivice storjene s premeščanja, za katere večina premeščene-ga učiteljsva ne nosi nikake krivde.

Redukcija nadzornikov.

Povdarja tudi škodo, ki jo povzroči pouku redukcija šolskih nadzornikov. To se obuču posebno v Sloveniji, kjer je število nadzornikov znatno na minimum, a je teren za nadziranje šol težak in obširen.

Odgovor ministra.

G. minister je odgovoril na izvajanje predsednika UJU: Da — čeravno je mišljenje, da bi bilo potrebno izvršiti v projektu zakona gotove korekture in dopolnitve, vendar ni hotel tega začeti, ker bi mu vzelo preveč časa in ne bi mogel projekta pravočasno predložiti narodni skupščini. On ga je osvojil v celoti, kakor ga je prejel od svojega prednika, a ob priliki njegovega pretresa v skupščini, bo radevolje upošteval tudi želje učiteljsva in sprejel njih opazke.

Kar se tiče učiteljskih premeščanj povdarja, da jih on ne vrši, temveč se izvaja sedaj samo to, kar je bilo predvideno, da se izvrši. Ta premeščanja pa so se morala izvršiti. Razlogov je veliko, a največji so oni, da to diktirajo nacionalni in državni interesi. Potrebno je imeti na teh mestih učiteljsvo, ki obvlada čisti književni jezik, a tega do sedaj ni bilo posebno v Južni Srbiji.

Vprašanje šolskih nadzornikov je rešeno s finančnim zakonom in to se mora izvršiti. G. minister tega ne more popraviti, ker tako zahteva finančno stanje naše države. 120 nadzornikov mora nadzorovati vse šole v državi in s tem se mora računati. Razume težkoče, ki bodo nastale, ampak predrugačiti tega ni mogoče.

Druge prosvetne težkoče v državi.

G. minister je govoril dalje o veliki nepismenosti našega naroda in konstatira, da

JOSIP DOLGAN:

Podeželska šola, vas in delo učiteljsva.

Pomanjkljivosti v vasi. — Delavno polje za učiteljsvo. — Novi učni načrti in podeželska šola. — Rokotvorni pouk. — Problem kmetijske delovne šole.

I.

Za hišo vrt, na vrtu pa gošča sadnega drevja, podobna polomljenemu grmovju; drevesa so krivenčasta, lišajasta, zanemarljiva, starikava in nerodovitna; daleč naokrog pa ni videti ne hruške ne jablane. Nad vasjo in pod vasjo se razprostirajo obširni travniki, ki bi lahko dajali kmetu razen trave še kaj drugega. Dolina je ob deževju in po deževju vsa mokra in močvirna. Iz sosedovega dvorišča teče gnojnica na pot, iz pota pa se odteka k drugemu sosedu ali se pa ustavi v kolesnicah, vas je nemarna in smradljiva.

Hlevi so nizki, temni in zatohli, v njih prežvekuje nekaj glav mršave živine, med njimi kaka ničasta molznica. Njive ne rodijo več, kot so enkrat, in kmetovalci si skušajo pomagati z umetnimi gnojili; ker pa ne poznajo skrivnosti dušika, apna, kalija in fosforne kisline, jim gnojenje ne uspeva in stroški se ne povračajo. Seno prodajajo, namesto da bi z njim krmili vole, junce, telice in krave in jih potem prodali dražje kot seno. Mlatijo s cepci, vejejo z vejnicami, okopujejo in obspavajo z motikami in uporabljajo primitivno orodje, ki bi moralo biti že sedaj v muzeju.

Zenske so zgodaj ostarele in oslABLJENE od težkega dela in nehijskega ravnanja s svojim telesom. Hrana je pusta in nezokusna, dasi prebivajo ob viru vsega dobrega in redilnega. Stanovanja so uborna, mračna in neprežračena, rane se gnojijo, udje so izmučeni od trganja, v družini, zlasti pri dojenčkih in porodnicah, gnzdiijo bolezni, ki jih ni znalo preprečiti znanje o zdravju.

V hiši ni knjig ne časopisov, pač pa je v skrinji steklenica žganja, ki je slabotnim ženam v moč in okrepilo, možem pa v užitek in veselje.

Za združeno delo nimajo ne smisla ne volje, ne udeležujejo se državnega in političnega življenja, umetnost jim je nepotrebna zadeva; le od gostilne, sodišč in odvjetnikov se naučijo kaj resnega, pametnega in moškega, pravni spori so jim duševna hrana. Nevednost in okornost sta bistveni pose-ti v značaju in naravi naše vasi.

Toliko dela je povsod, doma in na polju, na travniku in v gozdu, pri ljudeh in živini, v gospodarstvu in medsebojnih od-

Delovanje srbskih učiteljic i zabavilj.

Ko smo zaprosile naše sestre v Srbiji, naj nam sporočijo o delovanju v njihovem društvu, so nam z veseljem poslane izvestje.

Že šest let je tega, kar so se združile beograjske učiteljice in zabavilje v enotno organizacijo — Organizacija Učiteljica i zabavilja — z geslom: pomoč sebi i svome narodu.

Vseposod se kaže, kako

učiteljica kot prosvetni delavec

vedno resno in vestno vrši svojo nalogo, bodisi to pri kulturnem, bodisi pri humanitarnem društvu, vedno se zaveda, da dela za dobrobit svojega naroda. To ravno je dalo pobudo ustanoviti organizacijo, ki strnjena v falango, skuša doseči čim več za sebe, za narodov naraščaj, s katerim je neprestano v stiku ter za mater, ki je prva vzgojiteljica tega podmladka.

pade krivda radi tega tudi na učiteljsvo. Mnogo razredov se zapira radi nezadostnega števila otrok, čeravno je šolski obisk obvezen za otroke obojega spola, kar pomenja, da se ne uporabljajo vsa sredstva, ki bi rodilitelje primorala, da bi pošiljali otroke v šolo. Ob priliki razprave o šolskem zakonu v narodni skupščini bo posvečal temu posebno pažnjo. Od prosvetnega proračuna odpadeta dve tretjini na narodne šole, pa je pravilno, da se število nepismenih kolikor mogoče skrči. Radi tega naglašja potrebo, da se proti učiteljem, ki ne zapopadejo svoje visoke dolžnosti, postopa odločno in vsako malomarnost kaznuje.

15% pri 32 službenih letih.

Vprašan od predsednika o 15% po končanih 32 službenih letih, je g. minister odgovoril: »Jaz sem Vam obljubil svojo to-zadevno pomoč, ali kaj se hoče, propadel sem v finančnem odboru.«

Zadeva Učiteljskega konvikta v Zagrebu.

G. Josip Skavič, predsednik poverjenstva Zagreb je razložil stanje Učiteljskega konvikta v Zagrebu in škodo, ki jo ima učiteljsvo radi tega, ker je v konviktu nastanjena šumarska fakulteta. Učiteljsvo ne more razpolagati s svojo imovino, dasi ima država zadosti drugih lokalov na razpolago, kamor bi lahko namestili to fakulteto, a tega ne naredi, zato prosil g. ministra za povoljno rešitev tozadevne vloge, ki se nahaja že v prosvetnem ministrstvu. Istočasno omenja neobhodno potrebo, da se izvršijo reparacije z ozirom na storjene krivice s premeščanjem učiteljsva, ki s svojim delom tega ni zaslužilo.

G. minister je sprejel ta navodila na znanje in dodal: »Je mnogo stvari, ki sem jih pustil kakor sem jih dobil. Potrudil se bom rešiti vse kar bo treba.«

nošajih, vse delo pa je nerodno in brez pouka. Pouk o delu in življenju kmetijskega ljudstva bi prenovil pridelovanje, rejo in moralo našega preprostega naroda. Pred nami so gore resnega dela.

Mi pa ne mislimo na veliko, gospodarsko delo. Belimo si glave, kako bi gnetli konjičke iz gline, pletli košarice iz rafije in koske iz protja, kako bi lepili škatljice iz lepenke in delali čolnčke iz papirja — mi in otroci. Bog zna, zakaj so te reči tako zamajale naše uboge duše. Vzrokov je več.

Učni načrt predpisuje v osnovni šoli tudi ročna dela; vladni ukazi pa preplašijo ambiciozne učitelje in brumne putke. V svetovni pedagoški literaturi so ročna dela modna zadeva, ki si jo moramo prisvojiti kot vsako drugo modo. Bolj omikani med nami zagovarjajo in propovedujejo ročno delo, češ, da si otroci s takim delom ustvarjajo jasne in popolne predstave o predmetih, da si vežbajo roke in krepijo voljo, da se pripravljajo za praktično življenje, da si vzbujajo socialni čut, da se vzgajajo za nedolžno zabavo, ki jih bo odvrčala od plesa in gostilne, in da si ne razvijajo le intelekta, ampak vse duševne in telesne sile. Lepo bodočnost si obetajo z ročnim delom. Pri ljudeh pa, ki so se vadili v teh drobnarijah, ni zapaziti prav nobenega vpliva, ki bi bil merodajen za družbo in napredek. Nekateri so obupali nad prevelikim pomenom ročnega dela, zato nagovarjajo, da bi ga spojili s poukom, pouk pa z življenjem in domovino.

Preudariti moramo še, kakšne dobrote bi nudila ročna dela mestnim otrokom, ki pohajkujejo po ulicah in jim roka počiva, za kmetijske otroke pa bo pomembno le tisto ročno delo, ki bo obenem kmetisko delo in bo pomagalo množiti kmetijsko proizvodnjanje in urejevati kmetijske gospodarske in družabne odnosaje.

Proizvajalno delo ustvarja družbo in zgodovino, proizvajalno delo mora postati načelo javne vzgoje in javnega pouka. Posebno važen bo pri nas tak pouk po vaseh, ker so kmetovalci proizvajalci, ne pa pisarniški upravitelji, in ker je kmetisko ljudstvo bistveni del našega naroda. Naloga nas vseh je, da se lotimo z besedo in dejanjem nujnega problema, problema kmetijske delovne šole.

Program dela v organizaciji

se deli na nacionalno, prosvetno, socialno, humano in književno delo.

Po tem, ko so sprejele program, so začele z delom za dete iz naroda, da povzdignejo njegovo fizično in vzporedno s to tudi njegovo duševno vzgojo.

Čitalnice za deco.

Ustanovile so deci čitalnice, kjer pod nadzorstvom učiteljic čitajo mladinske knjige ter si s tem bogatijo svoje znanje.

Hranilnice za deco.

Ustanovile so tudi hranilnico z namenom, da privadijo otroke štediti in jih usposobijo za plemenita dela. Iz nahanjnega denarja kupujejo knjige in pomagajo svojim revnejšim tovarišem(icam).

Prirajevo tudi materinske sestanke,

da okrepijo zvezo med domom in šolo. Na teh razpravljajo o vprašanjih, ki bi izbolj-

Glavni odbor UJU pri prosvetnem ministru.

V nedeljo, dne 13. t. m. je bil sprejet od prosvetnega ministra ves Glavni odbor UJU.

Zakon o narodnih šolah.

Predsednik UJU g. Petrovič je ome-nil projekt zakona o narodnih šolah, ki ga je g. minister predložil narodni skupščini in je istočasno povdaril, da učiteljsvo želj-

no pričakuje zakon, ki naj izvede edinstvo pouka v vsej državi.

Premeščanja.

Dotaknil se je tudi učiteljskih premeščanj — posebno onih v Južni Srbiji in naprosil, naj se ta prestavljanja ustavi, ker škodujejo ne le učiteljsvu, ampak tudi šoli in njenim interesom. Ravnotako je naglasil